

Luku 19

2000-luvun velkakriisit

Oppikirjan sivut 141-150

Mitä taloudessa tarkoitetaan asuntokuplalla ja osakekuplalla?

- **Asuntokuplassa hinnat ovat nousseet korkeammiksi kuin mihin ihmisillä todellisuudessa on varaa. Esim. asuntolainat ovat suurempia kuin ihmisten todellinen maksukyky.**
- **Osakekuplassa osakkeiden hinnat ovat kohonneet epärealistisen korkeiksi suhteessa yritysten menestykseen ja tulevaisuuden odotuksiin.**
- **Ja sitten molempien arvo voi romahtaa!**

Tehtävä 2

Miksi talouskuplien puhkeamisesta syntyy usein rahoitusmarkkinakriisi?

Kuplat syntyvät velkarahalla, jota pankit myöntävät.

→ **Kuplan puhkeaminen aiheuttaa työttömyyttä ja konkursseja, jotka taas aiheuttavat asiakkaille vaikeuksia selvittää lainoistaan.**

→ **Tämä johtaa pankkien luottotappioihin.**

→ **Luottotappiot ja lisääntyvä epävarmuus voivat vaikeuttaa pankkien rahoituksen saantia, kuten nähtiin finanssikriisin seurauksena vuonna 2008.**

Tehtävä 3

Miksi monet euromaat velkaantuivat paljon 2000-l alussa?

- Eurojärjestelmän ansiosta Euroopan korot lähtivät laskusuuntaan.
- Kreikka sai 2000-l alussa lainoja paljon matalammalla korolla kuin aikaisempina vuosina.
 - Monet maat käyttivät uutta tilannetta hyväkseen.
- Lainarahaa virtasi markkinoille erityisesti Saksasta, jolla oli voimakkaasti ylijäämäinen vaihtotase.
 - Tämän vuoksi myös Saksaa pidetään yhtenä syyllisenä velkakriisiin.
- Halvalla rahalla rakennettiin niin julkista kuin yksityistä taloutta. Niin kauan kuin elettiin nousukauden vuosia, ylivelkaantuminen ei haitannut.

PANKKIKRIISIEN TUNNUSMERKKEJÄ

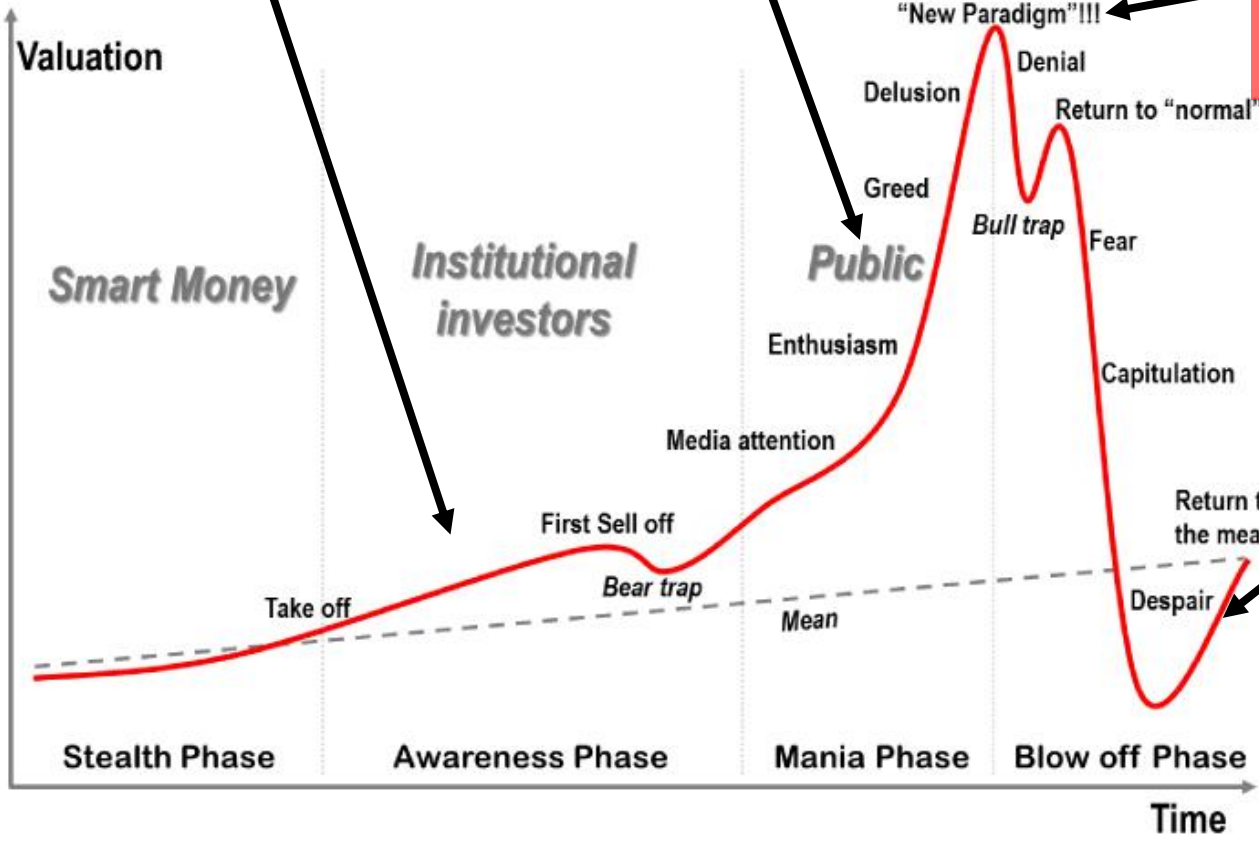
Talouskuplan synty

- Kysyntä kasvaa
- Velanotto lisääntyy

- Hinnat nousevat nopeasti
- Talouskasvu saa huomiota → innostus
- Uusia sijoittajia

”Hälytyskellojen pitäisi soida, kun taksikuskit alkavat puhua, että nyt kannattaa ostaa osakkeita.”

- Kasvun rajat tulevat vastaan → luottamus horjuu
- Paniikki → hintojen romahdus

Hintakuopan ja taantuman kautta paluu normaalitilaan

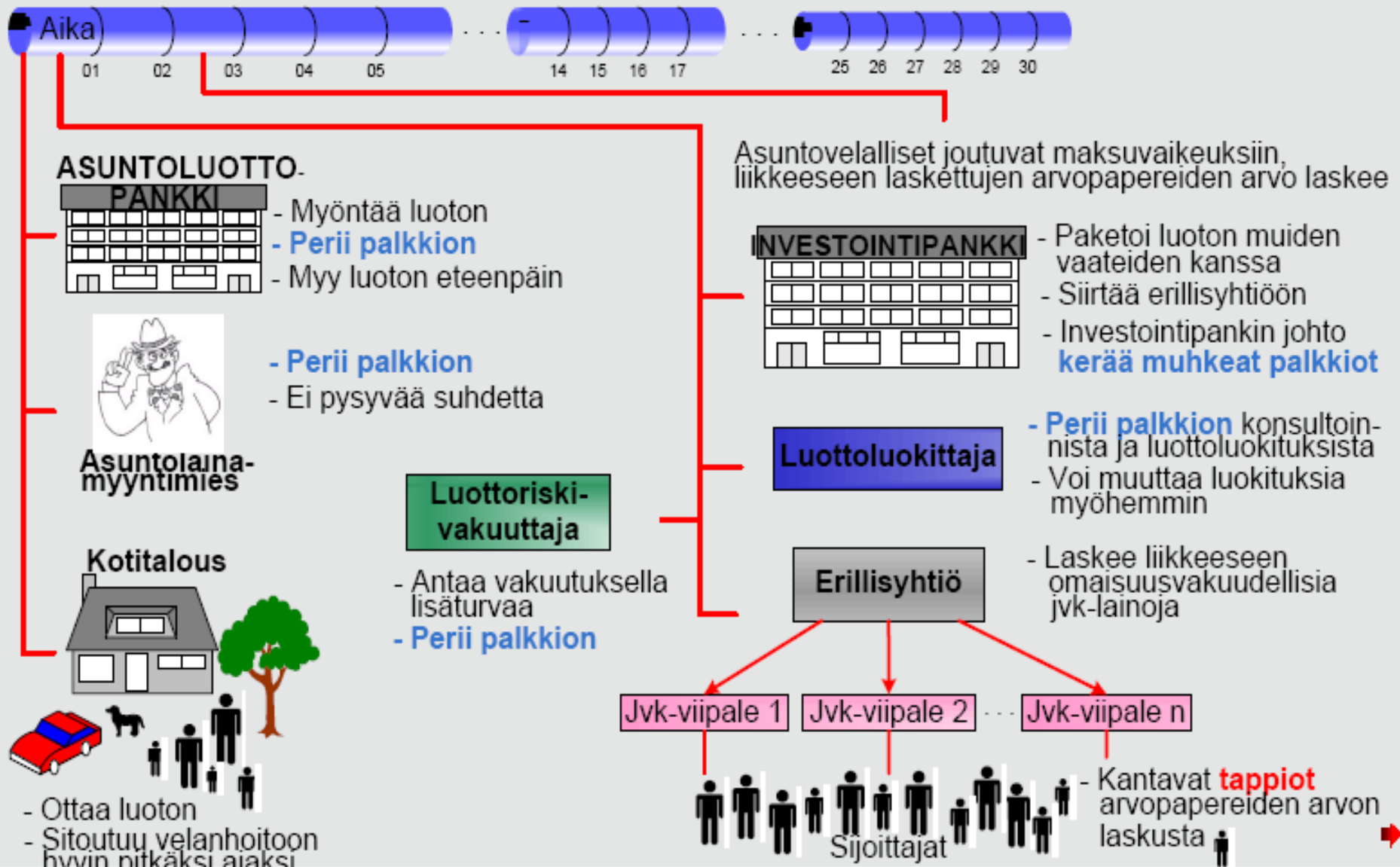
Mikä on pilakuvan sanoma?

Subprime-laina on takaisinmaksukyvyltään keskimääräistä lainaajaa heikommalle lainanottajalle myönnetty laina. Lainan velallisen voidaan eri syistä olettaa normaalivelallista (prime) todennäköisemmin jättävän lainan osittain tai kokonaan takaisin maksamatta.

Luo ja hajauta -malli sekä sen kannustinjärjestelmä

Vuoden 2008 finanssikriisin syitä ja torjumiskeinoja

- Yhdysvaltain hallitus velvoitti kaksi isoa sijoituspankkia myöntämään asuntolainoja vähävaraisille ja vähemmistöihin kuuluville amerikkalaisille.
- Yhdysvaltalaiset pankit myönsivät holtittomasti lainoja ihmisille, joilla ei ollut realistisia mahdollisuuksia maksaa niitä takaisin.
- Pankkien johtajat ja muut rahamaailman asiantuntijat, jotka hyötyivät riskipitoisten lainojen myymisestä henkilökohtaisesti, eivät piitaneet niiden myymisen seurauksista.
- Yhdysvaltain pankkivalvontaviranomaiset olivat höllentäneet pankkien valvontaa.
- Sijoituksia luokittelevat kansainväliset yritykset olivat huolimattomia, eivätkä ne nähneet sijoituksiin sisältyviä riskejä.
- Globalisaatio oli mahdollistanut pääoman vapaan ja valvomattoman liikkumisen.
- Kapitalismissa pyritään loputtomaan voitontavoitteluun.
- Yhdysvalloissa 1980-luvulta lähtien voimistunut uusliberalistisessa ajattelutavassa korostuu markkinoiden mahdollisimman suuri toimintavapaus. Valtion sääntely nähdään huonona asiana.
- Vähävaraiset ja vähemmistöihin kuuluvat amerikkalaiset käyttivät heille tarjoutuvaa tilannetta hyväkseen ja ottivat edullisia lainoja.
- Sijoittajat eivät pitäneet huolta siitä, mihin oikeastaan rahojaan pistivät, kunhan vain saivat riittävät tuotot

Tehtävä 3

Miksi monet euromaat velkaantuivat paljon 2000-l alussa?

→ **Finanssikriisi (2008) puhkaisi velalle rakennettujen talouksien kuplat, pahiten Kreikassa mutta myös esim. Irlannissa, Italiassa, Portugalissa ja Espanjassa paljastui talouden pahoja ongelmia.**

Kreikan lainat

Kreikan yli 300 miljardin euron veloista suurin osa on euroalueelta

Kreikan julkisen talouden velka **313 mrd. euroa**

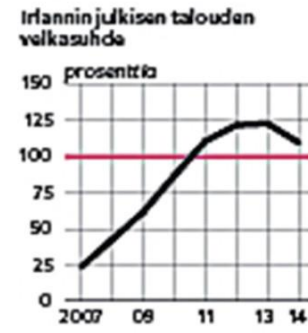
184 mrd e
ista eurovaltioiden ja Euroopan rahoitusvakausvälineen osuus

Suomen laskennallinen takausvastuu

Euroopan rahoitusvakausväline (ERVV) on luxemburgilainen osakeyhtiö, jonka eurovaltiot omistavat. Se ottaa rahoitusmarkkinoilta lainaa eurovaltioiden takauksen turvin. Jos velallinen ei maksa lainojaan, eurovaltioiden takausvastuut toteutuvat.

Hätä-rahoitukseen turvautuneiden eurovaltioiden velkaantuminen

Miksi Kreikka ylivelkaantui ennen finanssikriisiä ja joutui velkakierteeseen?

1. Talous "kuralla" jo ennen euroa (2001-2002).

2. "Kaunisteli" talouslukujaan.

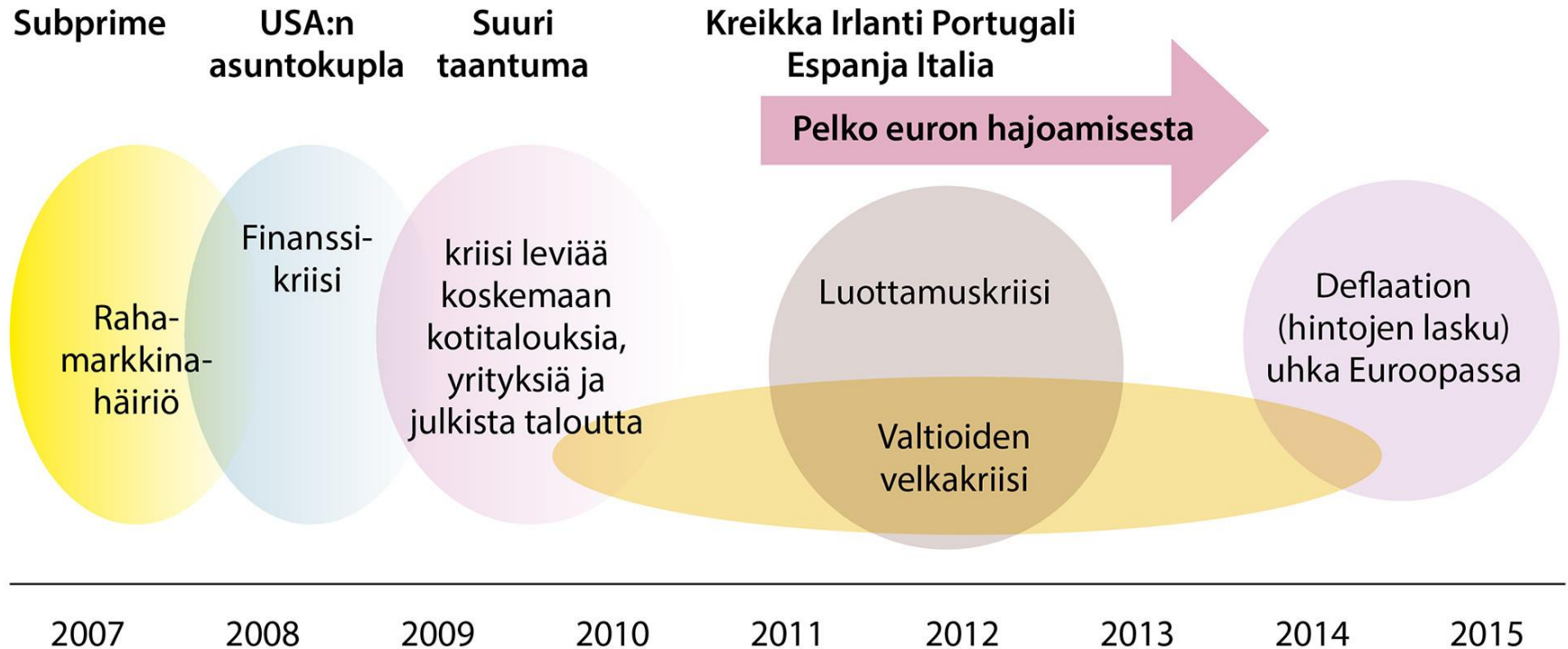
- valtiontalous oli velkainen jo vuosia
- v. 2009 loppupuolella Kreikan talous luisui akuuttiin kriisiin
- budjetti oli reilusti alijäämäinen
- oli ottanut runsaasti ulkomaista velkaa
- lainakorot olivat nousseet kestämättömäksi

3. Ei uskallettu päästää konkurssiin!

Vuoden 2008 finanssikriisin syitä ja torjumiskeinoja

- **Keskuspankit laskivat nopeasti korkotasoa.**
- **Valtiot myönsivät pankeille tukipaketteja.**
- **Valtiot takasivat tallettajien säästöt, jotta he eivät rientäisi nostamaan niitä pankeista.**

TALOUSKRIISIN VAIHEET

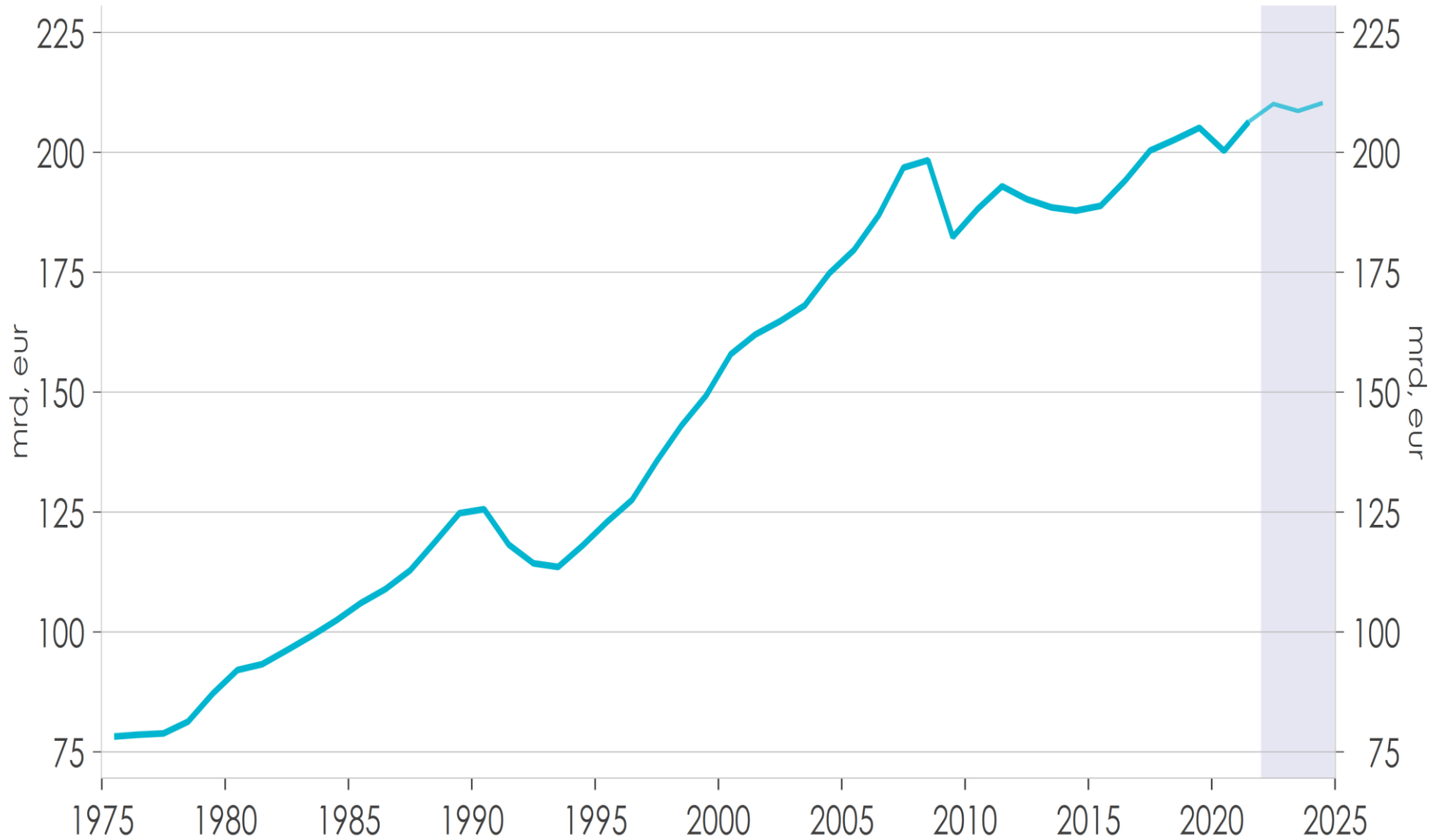
Keinoja, joilla velkamaita on yritetty auttaa:

- **hätärahoitus**
- **velkojen leikkaaminen**
- **velkamaiden ohjaaminen kohti terveempää taloudenpitoa** (leikkaukset, veromuutokset, korruption kitkeminen jne.)
- **alhaiset ohjauskorot (EKP)**
- **velkamaiden velkakirjojen ostaminen (EKP)**
- **Euroopan vakausmekanismi (EVM) on perustettu takaamaan lainoja tai lainaamaan rahaa**
- **EU:n rahasto mahdollisia tulevia kriisejä varten (ERVM)**
- **velkamaiden pankkeja tuetaan**
- **pankkiunionin perustamisella pyritään valvomaan entistä tehokkaammin kaikkien euromaiden pankkeja**
- **pankkien yhteinen kriisirahasto**

Millä perusteilla ylivelkaantuneiden maiden ongelmat ovat myös suomalaisten ongelmia?

- **Myös Suomi euromaana on osallistunut hätärahoitukseen eli lainannut rahaa ja taannut velkamaiden lainoja.**
 - **Suomenkin etu on, että ylivelkaantuneet maat pääsevät taas jaloilleen ja Suomi voi saada takaisin avustuslainojaan eivätkä velkojen takaukset laukea maksettaviksi.**
- **Usko siihen, että vakaan talouden ja kaupankäynnin avulla kaikki hyötyvät, myös Suomi.**

Suomen BKT

Lähde: StatFin, Macrobond, Säästöpankkiryhmä